

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»

Навчально – науковий інститут економіки
Фінансово-економічний факультет
Кафедра міжнародних відносин і аудиту

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
кваліфікаційної роботи ступеню **магістра**
(бакалавра, магістра)

студента Авдюшина Катерина Максимівна
(ПІБ)

академічної групи 071М-21-1
(шифр)

спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
(код і назва спеціальності)

за освітньо-професійною програмою «Облік і аудит»
(офіційна назва)

на тему: «Організація та методика обліку і аудиту дебіторської заборгованості
(на прикладі ТОВ «ВІЛЬМАР СТЕЙТ»)»

(назва за наказом ректора)

	Прізвище, ініціали	Оцінка	Підпис
Керівник роботи	Пашкевич М.С.		
Рецензент			
Нормоконтроль	Пашкевич М.С.		

Дніпро

2022

ЗАТВЕРДЖЕНО:
завідувач кафедри
міжнародних відносин
і аудиту

_____ Пашкевич М.С.
(підпис) (прізвище, ініціали)

«__» _____ року

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу
ступеню роботи ступеню магістра
(бакалавра, магістра)

Студенту Авдюшиной К.М. академічної групи 071М-21-1
(прізвище та ініціали) (шифр)

спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

(код і назва спеціальності)

за освітньо-професійною програмою «Облік і аудит»

(офіційна назва)

на тему:

«Організація та методика обліку і аудиту дебіторської заборгованості (на прикладі ТОВ «ВІЛЬМАР СТЕЙТ»)»

затверджену наказом ректора НТУ «Дніпровська політехніка» від _____

№ _____

Розділ	Зміст	Термін
1	ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ І АУДИТУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	30.09.2022 р.
2	ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	31.10.2022 р.
3	ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА АУДИТУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВІ	30.11.2022 р.

Завдання видано

_____ (підпис керівника)

Пашкевич М.С. (прізвище, ініціали)

Дата видачі 02.09.2022 р.

Дата подання до екзаменаційної комісії 02.12.2022 р.

Прийнято до виконання

_____ (підпис)

Авдюшина К.М. (прізвище, ініціали)

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка: 64 с., 13 рис., 16 табл., 1 додаток, 34 джерел.

ДЕБІТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ, ДЕБІТОРИ, ПОТОЧНА
ДЕБІТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ, ДЕБІТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ ЗА
РОБОТИ, ТОВАРИ, ПОСЛУГИ, НОРМАЛЬНИЙ ОПЕРАЦІЙНИЙ ЦИКЛ

Предмет дослідження - питання організації обліку і аудиту операцій з дебіторською заборгованістю.

Об'єкт дослідження - система обліку і аудиту ТОВ «ВІЛЬМАР СТЕЙТ».

Мета роботи - обґрунтування теоретичних положень, а також розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення обліку та контролю дебіторської заборгованості.

Результати та їх новизна - запропоновано використовувати метод нарахування резерву сумнівних боргів на підставі класифікації дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги по строкам непогашення та метод розрахунку з покупцями, що широко використовується в країнах з розвинутими ринковими відносинами – метод надання знижок за дострокової оплати; час створювання резерву сумнівних боргів за результатами інвентаризації дебіторської заборгованості.

Практичне значення результатів роботи полягає в тому, що їх використання дає можливість розробити рекомендації з удосконалення обліку та аудиту дебіторської заборгованості на підприємствах відповідно до сучасних умов господарювання. Отримані результати спрямовані на підвищення достовірності, оперативності та аналітичності обліку ні підприємстві.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ І АУДИТУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	8
1.1. Дебіторська заборгованість: визначення, визнання, класифікація та оцінка	8
1.2 Склад дебіторської заборгованості	14
1.3. Нормативне регулювання обліку дебіторської заборгованості	16
1.4 Облік дебіторської заборгованості за вітчизняною та міжнародною практикою	18
Висновки до розділу 1	21
РОЗДІЛ 2 ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	23
2.1. Документальне забезпечення дебіторської заборгованості підприємства	23
2.2. Бухгалтерський облік дебіторської заборгованості	26
2.3 Дебіторська заборгованість у фінансовій звітності	29
Висновки до розділу 2	34
РОЗДІЛ 3 ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА АУДИТУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВІ	35
3.1. Мета і завдання та джерела інформації для аудиту дебіторської заборгованості	35
3.2 Програма аудиту дебіторської заборгованості	39
3.3. Удосконалення обліку та аудиту дебіторської заборгованості	53
Висновки до розділу 3	55
ВИСНОВКИ	57
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	59
ДОДАТКИ	64

ВСТУП

Актуальність теми. Дебіторська заборгованість має великий вплив на визначення достовірності фінансової звітності, тому правильне її визначення має важливе значення. Цим визначається актуальність даної роботи. Найбільш актуальним питанням, яке гостро постає перед суб'єктами господарювання в сучасний період і напряду пов'язано з розрахунково-платіжними операціями, є виникнення та погашення дебіторської заборгованості. Тому на сьогодні найбільш важливими проблемами, рішення яких повинно сприяти покращенню фінансового стану підприємства є правильна організація обліку дебіторської заборгованості, її аналіз й контроль, що спрямовані на виявлення впливу факторів, щодо зростання заборгованості та обчислення резерву сумнівних боргів.

Дослідженням питань обліку і аудиту дебіторської заборгованості займалися багато вітчизняних та зарубіжних вчених. Серед них Бутинець Ф.Ф. [1], Горбачова О.М., Лахай Л.В. [2], Соловей Н.В., Маліношевська К.І. [3], Ганусич В.О., Гурська І.В. [4], Костюнік О.В., Турова Л.Л., Ковтуненко В.М. [5], Пінчук Т.А.; Шрам Т.В. [6], Новицька Н.В. [7] та багато інших.

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є обґрунтування теоретичних положень, а також розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення обліку та контролю дебіторської заборгованості.

Для досягнення визначеної мети дипломного дослідження передбачається вирішення наступних завдань:

- розкрити економічну сутність та історичний аспект обліку дебіторської заборгованості;
- дослідити особливості організації бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості на підприємстві;
- з'ясувати чинну методику первинного, аналітичного та синтетичного обліку операцій з відшкодуванням завданих збитків та претензіями;
- проаналізувати стан розрахунків з дебіторами ТОВ «ВІЛЬМАР СТЕЙТ»;

– дослідити форми здійснення контролю дебіторської заборгованості на підприємстві.

Об'єктом дослідження кваліфікаційної роботи є система обліку і аудиту ТОВ «ВІЛЬМАР СТЕЙТ».

Предметом дослідження є питання організації обліку і аудиту операцій з дебіторською заборгованістю.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети, вирішення завдань використано методи:

- теоретичного аналізу та синтезу, абстрагування та конкретизації, узагальнення, порівняння, моделювання - для вивчення досвіду організації обліку і аудиту дебіторської заборгованості на підприємствах;

- бухгалтерське спостереження - для збирання первинної інформації про факти господарського життя та її реєстрація в документах;

- прогнозування та моделі регресійного аналізу - для планування взаємозв'язку показників діяльності базового підприємства.

Наукова новизна одержаних результатів визначається тим, що за характером та змістом розглянутих проблем, а також об'єктом і предметом дослідження магістерська робота є комплексним дослідженням методології організації обліку і аудиту на дебіторської заборгованості на підприємствах України:

удосконалено:

- методи нарахування резерву сумнівних боргів на підставі класифікації дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги по строкам непогашення;

- час створювання резерву сумнівних боргів за результатами інвентаризації дебіторської заборгованості.

Практичне значення результатів роботи полягає в тому, що їх використання дає можливість розробити рекомендації з удосконалення обліку та аудиту дебіторської заборгованості на підприємствах відповідно до сучасних

умов господарювання. Отримані результати спрямовані на підвищення достовірності, оперативності та аналітичності обліку ні підприємстві.

Результати дослідження, викладені у магістерській роботі, знайшли практичне застосування на ТОВ «ВІЛЬМАР СТЕЙТ».

Апробація результатів магістерської роботи. Результати дослідження доповідалися та обговорювалися на Всеукраїнської науково-практичній конференції «Бухгалтерський облік, контроль та аналіз в умовах інституційних змін» (м. Полтава, 27 жовтня 2022 року).

Публікації. За результатами досліджень опубліковано одна наукова праця – тези доповіді у збірниках матеріалів науково-практичної конференції.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ І АУДИТУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Дебіторська заборгованість: визначення, визнання, класифікація та оцінка

У процесі фінансово-господарської діяльності у підприємства постійно виникає потреба в проведенні розрахунків зі своїми контрагентами. Відвантажуючи виготовлену продукцію, підприємство, як правило, не отримує оплату одразу, тобто відбувається кредитування покупця. Таким чином, протягом періоду від моменту відвантаження продукції до моменту надходження платежу засоби підприємства знаходяться у вигляді дебіторської заборгованості. Методологію обліку, основні поняття та порядок розкриття інформації про дебіторську заборгованість у фінансовій звітності визначає П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» [8].

Згідно П(С)БО 10 визначається активом, якщо існує ймовірність отримання підприємством майбутніх економічних вигод і її сума може бути достовірно визначена. Відповідно до П(С)БО 10 поділяється на довгострокову і поточну. Дебіторська заборгованість у бухгалтерському обліку класифікується в залежності від: термінів її погашення, ймовірності її погашення, оцінки відображення її в балансі.

Поточна дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги визначається активом одночасно з визнанням доходу від реалізації продукції, товарів, робіт і послуг та оцінюється за первісною вартістю. У разі відстрочення платежу за продукцію, товари, роботи, послуги з утворенням від цього різниці між справедливою вартістю дебіторської заборгованості та номінальною сумою грошових коштів або їх еквівалентів, що підлягають отриманню за продукцію, товари, роботи, послуги, така різниця визначається дебіторською заборгованістю за нарахованими доходами (процентами) у

періоді її нарахування (Пункт 6 із змінами, внесеними згідно з Наказом Мінфіну №304.) [9].

Довгострокова дебіторська заборгованість це сума, яка не виникає в ході нормального операційного циклу та буде погашена після дванадцяти місяців з дати балансу. Види дебіторської заборгованості представлені на Рис.1.1:

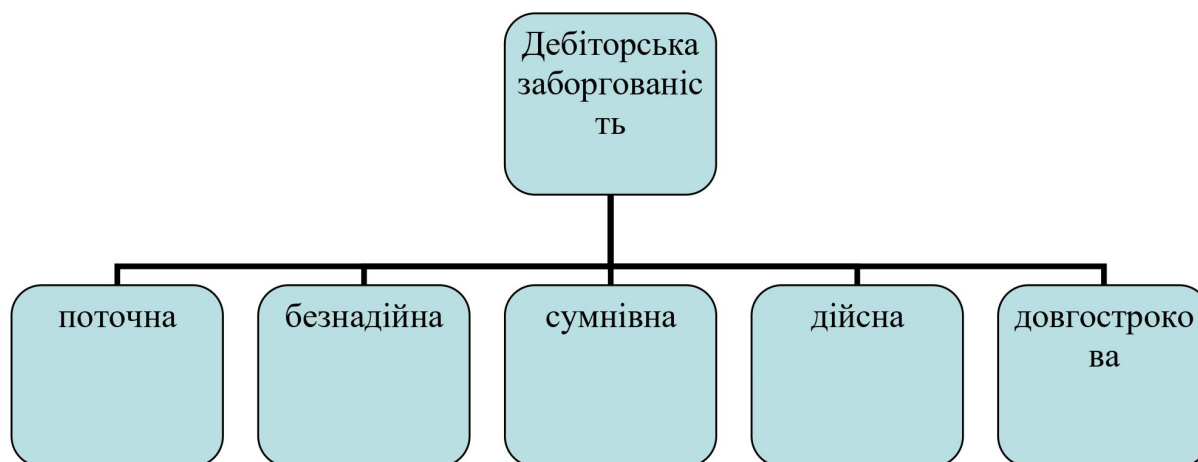

Рис.1.1. Види дебіторської заборгованості

На Рис.1.2 представлено залежність дебіторської заборгованості від виникнення:

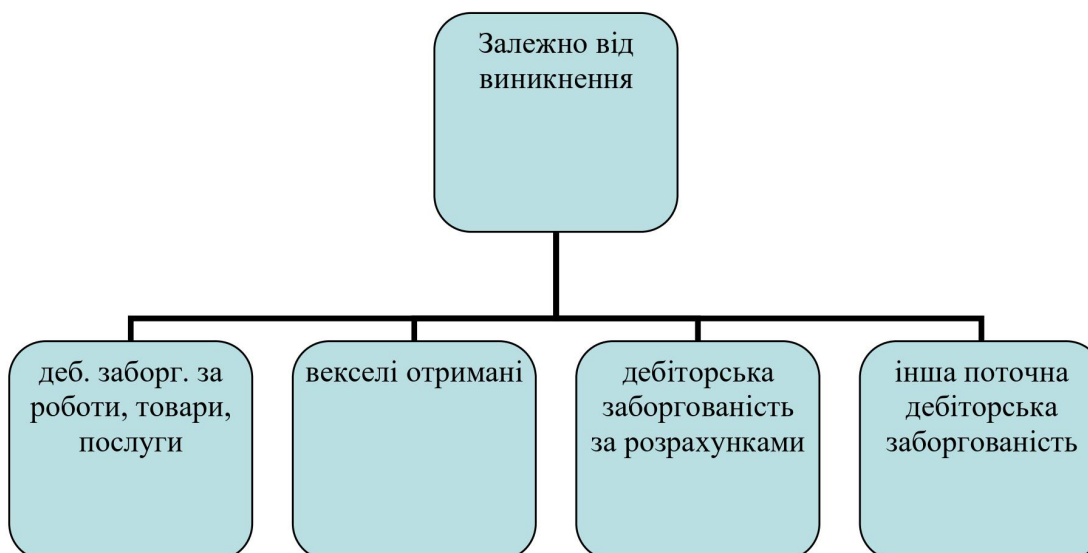

Рис.1.2.Залежність дебіторської заборгованості від виникнення

Таким чином, облік дебіторської заборгованості в Україні регулюється чітко визначеним нормативом - П(С)БО 10. Відповідно дебіторська

заборгованість поділяється на довгострокову і поточну в свою чергу дебіторська заборгованість у бухгалтерському обліку класифікується в залежності від: термінів її погашення, ймовірності її погашення, оцінки відображення її в балансі.

Довгострокова дебіторська заборгованість - сума дебіторської заборгованості, яка не виникає в ході нормального операційного циклу та буде погашена після дванадцяти місяців з дати балансу. При цьому слід розуміти, що при віднесенні заборгованості до поточної або довгострокової до уваги береться не загальний очікуваний строк оплати згідно з договором, а очікуваний строк до погашення, який залишився з дати балансу.

До довгострокової дебіторської заборгованості відносять:

- заборгованість орендаря за фінансовою орендою, яка відображається в балансі орендодавця;
- надання позик іншим підприємствам;
- надання позик фізичним особам;
- заборгованість, що виникає при надзвичайних подіях - пожежі, повені, крадіжці тощо.

Достовірною оцінкою довгострокової дебіторської заборгованості має суттєвий вплив на правильне відображення інформації в облікових регістрах і звітності. Важливу роль при цьому відіграє принцип обачності, який передбачає застосування в бухгалтерському обліку таких методів оцінки дебіторської заборгованості, які будуть запобігати завищенню оцінки активів. Довгострокова дебіторська заборгованість, на яку нараховуються відсотки, відображається в балансі за її теперішньою вартістю. Визначення теперішньої вартості залежить від виду заборгованості та умов її погашення.

До іншої дебіторської заборгованості відноситься видача довгострокових позик працівникам підприємства та інші види розрахунків. Працівники підприємств можуть отримувати кредити та позики на індивідуальне й кооперативне житлове будівництво, інші цілі. Видача позик підприємством проводиться, якщо вона передбачена Статутом або іншим

аналогічним документом підприємства та за наявності оформлених належним чином документів. При чому максимальний розмір позики для одного працівника законодавством не обмежується. Видача позик здійснюється як готівкою, так і за безготівковим розрахунком, відповідно до заяви працівника. Позика може видаватись на будь-який термін, але вона повинна бути безпроцентною та поворотною. Повернення позики може визначатись числом місяців або календарним періодом. Якщо термін повернення не встановлюється або визначається моментом вимоги, то в цьому випадку працівник повинен повернути гроші в семиденний термін з дня пред'явлення вимоги. Якщо повернення позики відбувається шляхом утримання із суми зарплати працівника, то підписується додаткова угода, в якій передбачено зобов'язання працівника повернути гроші.

Поточна дебіторська заборгованість – сума дебіторської заборгованості, яка виникає під час нормального операційного циклу або буде погашена протягом дванадцяти місяців з дати балансу.

П(С)БО 10 визначає методи оцінки дебіторської заборгованості при зарахуванні її на баланс, на дату складання звітності та при списанні з балансу як безнадійної.

Згідно з П(С)БО 10, безнадійна дебіторська заборгованість – поточна дебіторська заборгованість, щодо якої існує впевненість про її неповернення боржником або за якою минув строк позивної давності.

Дебітори - юридичні та фізичні особи, які внаслідок минулих подій заборгували підприємству певні суми грошових коштів, їх еквівалентів або інших активів.

Довгострокова дебіторська заборгованість – сума дебіторської заборгованості, яка не виникає в ході нормального операційного циклу та буде погашена після дванадцяти місяців з дати балансу.

Поточна дебіторська заборгованість - сума дебіторської заборгованості, яка виникає в ході нормального операційного циклу або буде погашена протягом дванадцяти місяців з дати балансу.

Сумнівний борг - поточна дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги, щодо якої існує невпевненість її погашення боржником.

Чиста реалізаційна вартість дебіторської заборгованості сума поточної дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги з вирахуванням резерву сумнівних боргів.

Поточна дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги визнається активом одночасно з визнанням доходу від реалізації продукції, товарів, робіт і послуг та оцінюється за первісною вартістю. У разі відстрочення платежу за продукцію, товари, роботи, послуги з утворенням від цього різниці між справедливою вартістю дебіторської заборгованості та номінальною сумою грошових коштів та/або їх еквівалентів, що підлягають отриманню за продукцію, товари, роботи, послуги, така різниця визнається дебіторською заборгованістю за нарахованими доходами (процентами) у періоді її нарахування.

Класифікація дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги здійснюється групуванням дебіторської заборгованості за строками її непогашення із встановленням коефіцієнта сумнівності для кожної групи.

Поточна дебіторська заборгованість, не пов'язана з реалізацією продукції, товарів, робіт, послуг, що визнана безнадійною, списується з балансу з відображенням втрат у складі інших операційних витрат.

У процесі діяльності підприємство не завжди здійснює розрахунки з іншими підприємствами або фізичними особами одночасно з передачею майна, виконанням робіт, наданням послуг тощо. У зв'язку із цим у нього виникає дебіторська заборгованість.

Дебіторська заборгованість визначається як сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату. Дебіторами можуть бути як юридичні, так і фізичні особи, які заборгували підприємству грошові кошти, їх еквіваленти або інші активи. За даними бухгалтерського обліку можна визначити суму заборгованості на будь-яку дату, але звичайно така сума

визначається на дату балансу. Оскільки відповідно до вимог національних стандартів бухгалтерського обліку підприємства подають також проміжну (квартальну) звітність, то суму дебіторської заборгованості підприємства слід визначати щоквартально.

Порядок бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості та її відображення у фінансовій звітності регулюються П(С)БО 10. Дія П(С)БО 10 не поширюється тільки на бюджетні установи, всі інші юридичні особи зобов'язані керуватися його вимогами.

Дебіторська заборгованість відображається у формі № 1 «Баланс» у складі активів [10]. Активи підприємства - це ресурси, що контролюються підприємством, від використання яких очікується отримання економічних вигод у майбутньому. Звичайно економічна вигода від дебіторської заборгованості виражається в тому, що підприємство в результаті її погашення розраховує рано чи пізно отримати грошові кошти або їх еквіваленти. Відповідно дебіторську заборгованість можна визнати активом тільки тоді, коли існує ймовірність її погашення боржником. Якщо такої ймовірності немає, суму дебіторської заборгованості слід списати.

Якщо заборгованість неможливо достовірно оцінити, тобто визначити її суму, вона не може бути визнана активом і не повинна відображатися в балансі.

Класифікація згідно з П(С)БО 10 дебіторська заборгованість поділяється на довгострокову і короткострокову.

У НП(С)БО 1 дається визначення операційного циклу - це проміжок часу між придбанням запасів для здійснення діяльності й отриманням коштів від реалізації виробленої з них продукції або товарів і послуг [11]. Визначення нормального операційного циклу у стандартах немає, однак, використовуючи наведене вище визначення операційного циклу, можна зробити висновок, що це операційний цикл у звичайних умовах діяльності. Звичайно операційний цикл не перевищує 12 місяців, але за деякими видами діяльності він може продовжуватися більше одного року. Незважаючи на це, заборгованість, що

виникла в ході такого операційного циклу, все одно визнається не довгостроковою, а поточною.

1.2 Склад дебіторської заборгованості

До дебіторської заборгованості відносять кошти, що належать до виплати підприємству його боржниками.

Класифікація дебіторської заборгованості може бути проведена у відповідності із різними критеріями, тому буде виглядати як така, що складається із різних складових частин.

За термінами, в які планується отримати від покупця відшкодування дебіторської заборгованості, дебіторську заборгованість можна класифікувати наступним чином (Рис. 1.3):

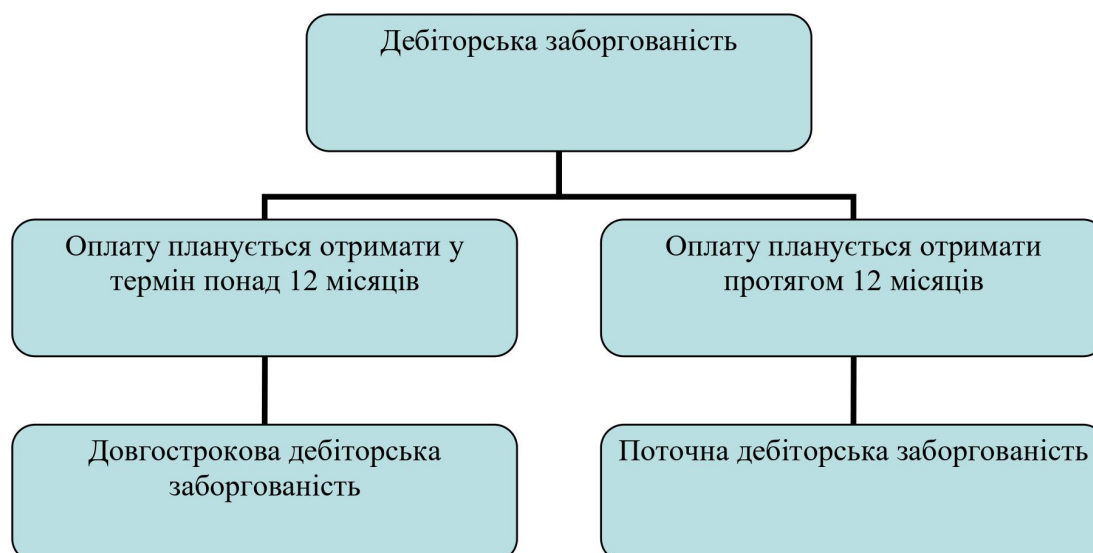

Рис. 1.3. Класифікація дебіторської заборгованості

Таким чином, згідно із планованими термінами оплати можна виділити 2 основних типи дебіторської заборгованості [12].

За місцезнаходженням дебіторів, тобто виходячи із поняття резидентності, можна поділити дебіторську заборгованість підприємства на наступні 2 класи :

1. Дебіторська заборгованість із дебіторами – резидентами.
2. Дебіторська заборгованість із дебіторами – нерезидентами.

За валютою, в якій номіновано сумою дебіторської заборгованості, можна виділити такі види :

1. Дебіторська заборгованість у національній валюті.
2. Дебіторська заборгованість у іноземній валюті.

За станом оплати дебіторської заборгованості можна виділити такі категорії (Рис. 1.4) [13].

Рис. 1.4. Класифікація дебіторської заборгованості за станом оплати

Як можна бачити із наведеного вище рисунку, віднесення до категорії простроченої або непростроченої дебіторської заборгованості має суто відносний характер і являє собою величину, залежну від облікової політики підприємства та політики підприємства щодо формування своєї клієнтської бази.

За цільовим призначенням дебіторська заборгованість може складатися із

1. Дебіторської заборгованості за реалізовану продукцію.
2. Дебіторської заборгованості за реалізовані товари.
3. Дебіторської заборгованості за реалізовані послуги.
4. Дебіторської заборгованості за реалізовані ТМЦ.
5. Дебіторської заборгованості із оренди.
6. Дебіторської заборгованості інших дебіторів.

За планованим методом погашення дебіторської заборгованості можна виділити такі її види, як дебіторська заборгованість, що має бути погашена грошовими коштами, і дебіторська заборгованість, що має бути погашена не грошовими активами.

1.3 Нормативне регулювання обліку дебіторської заборгованості

Законодавчі та нормативні документи, що регулюють облік дебіторської заборгованості, їх короткий зміст та використання в кваліфікаційній роботі наведено у Табл.1.1

Таблиця 1.1

Нормативне регулювання обліку дебіторської заборгованості

Нормативний документ	Короткий зміст
1	2
1. Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні», від 16.07.99 р. № 996 – XIV [14].	Цей Закон визначає правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні. Закон є основою для організації обліку будь яких напрямків діяльності підприємств, визначає реєстри та валюту бухгалтерського обліку і фінансової звітності
2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755 [15]	Кодифікований закон України, який регулює відносини, що виникають у сфері справляння податків і зборів
3. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій», від 30.11.99 р. № 291 [16].	План є переліком рахунків і схем реєстрації і групування на них фактів фінансово - господарської діяльності підприємства у бухгалтерському обліку
4. Інструкція про застосування Плану рахунків бух. обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, від 30.11.99 р. № 291 [17].	Встановлює позначення і порядок ведення рахунків бухгалтерського обліку методом подвійного запису про наявність та рух активів, капіталу, зобов'язань.

5. Наказ № 356 «Про затвердження Методичних вказівок по використанню регістрів бухгалтерського обліку», від 29.12.2000 р. [18]	Методичні вказівки спрямовані на узагальнення у регістрах бухгалтерського обліку інформації про наявність та рух активів, капіталу, зобов'язань та факти фінансово - господарської діяльності підприємств
6. «Положення про ведення касових операцій в національній валюті і Україні», від 29.12.2017 р. № 148 [19].	Положення характеризує основні касові операції, первинну документацію по касовим операціям, порядок ведення касової книги, ліміт каси, порядок розрахунків з підзвітними особами.
7. Інструкція № 22 «Про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті», від 21.01.2004 р. [20].	Характеризує порядок безготівкових розрахунків, їх види, обов'язкові реквізити.
8. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку № 88 від 24.05.1995 р. [21].	Положення встановлює порядок створення, прийняття і відображення у бухгалтерському обліку, а також зберігання первинних документів, облікових регістрів, бухгалтерської та іншої звітності, що ґрунтується на даних бухгалтерського обліку
9. НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 07.02.2013 р. № 73 [11].	Визначається мета, склад та вимоги до розкриття та визначення елементів фінансової звітності
10. П(С)БО 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах» від 28.05.1999 р. № 137. [15].	Розглядається порядок виправлення помилок, внесення та розкриття інших змін у фінансової звітності, події після дати балансу, які можуть суттєво вплинути на фінансовий стан підприємства, зміни в обліковій політиці.
11. П(С)БО 9 «Запаси» від 20.10.1999 р. № 246 [16].	Визначає методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про запаси, а також розкриває інформації про них у фінансової звітності. Визначення запасів, первісна оцінка, оцінка вибуття, оцінка запасів на дату балансу.
12. П(С)БО 15 «Дохід» від 29.11.1999 р. № 290 [24].	Визнання та класифікація доходу, оцінка доходу, розкриття інформації про доходи у примітках до фінансової звітності.
3. П(С)БО 16 «Витрати» від 31.12.1999 р. № 318 [25].	Визнання витрат, їх склад та розкриття інформації у примітках до фінансової звітності.
14. П(С)БО 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» від 25.02.2000 р. № 39 [26].	Установлює форму Фінансового звіту суб'єкта малого підприємництва в складі Балансу і Звіту про фінансові результати та порядок заповнення його статей.
15. П(С)БО 27 «Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинене на діяльність» від 07.11.2003 р. № 617 [27].	Розкриває методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про необоротні активи, утримані для продажу та групу активів, що належить до вибуття, а також припинену діяльність.

1.4 Облік дебіторської заборгованості за вітчизняною та міжнародною практикою

В українському законодавстві питання обліку дебіторської заборгованості регулює П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» [8] та П(С)БО 13 «Фінансові інструменти» [28], в міжнародній практиці використовується МСФЗ 1 «Подання фінансових звітів» [29], МСФЗ 32 «Фінансові інструменти: розкриття та подання» [30] та МСФЗ 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка» [31].

П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» визначає дебіторську заборгованість як суму заборгованостей дебіторів підприємству на певну дату. Під таке трактування підлягає як заборгованість дебіторів, яка утримується підприємством до дати погашення, так і заборгованість дебіторів призначена для перепродажу. Заборгованість дебіторів, що призначена для перепродажу, придбавається або створюється підприємством з метою отримання прибутку або у вигляді відсотків, дивідендів тощо, або ж від короткотермінових змін ціни (суми) такої дебіторської заборгованості. Тому така заборгованість, згідно п.4 П(С)БО 13 «Фінансові інструменти», є фінансовим активом призначеним для перепродажу.

Визначення наведене в П(С)БО 10 є ширшим, оскільки охоплює усю заборгованість підприємству, у тому числі і ту, яка по суті є фінансовими інвестиціями. У п.4 П(С)БО 13 «Фінансові інструменти» надається визначення дебіторській заборгованості, що не призначена для продажу – «дебіторська заборгованість, що виникає внаслідок надання коштів, продажу інших активів, робіт послуг безпосередньо боржникові та не є фінансовим активом, призначеним для продажу». Отже, дане тлумачення більш точно розкриває сутність поняття «дебіторська заборгованість».

На відміну від національних стандартів у міжнародній практиці вся дебіторська заборгованість відноситься до фінансових активів. При цьому відсутнє чітке визначення поняття дебіторської заборгованості. п.9 МСБО 39 зазначає: «позики та дебіторська заборгованість – це непохідні фінансові

активи з фіксованими платежами, які підлягають визначенню та не мають котирування на активному ринку». Таке тлумачення поняття дебіторської заборгованості є ширшим порівняно з тлумаченнями наведеними у національних стандартах.

Що стосується методів визнання, класифікації та оцінки дебіторської заборгованості, то МСФЗ прямо їх не визначають, а лише дають загальні рекомендації по розкриттю відповідної інформації у фінансових звітах. Так, МСБО 1 «Подання фінансових звітів» рекомендує виділяти у Балансі торговельну та іншу дебіторську заборгованість.

Торговельна (операційна) дебіторська заборгованість виникає в процесі звичайної операційної діяльності компанії за умови продажу товарів чи надання послуг в кредит; особлива (неопераційна) дебіторська заборгованість виникає від операцій, не пов'язаних з операційною діяльністю підприємства. До неї відносяться позики та аванси, видані працівникам або філіям компанії, депозити для покриття потенційних збитків, депозити, як гарантія платежу, дивіденди і відсотки до отримання тощо. Для порівняння за П(С)БО 10 класифікація дебіторської заборгованості здійснюється за групуванням дебіторської заборгованості за строками її непогашення із встановленням коефіцієнта сумнівності для кожної групи. Таким чином, розрізняють поточну, довгострокову, сумнівну і безнадійну дебіторську заборгованість.

Оцінка поточної дебіторської заборгованості у вітчизняній практиці здійснюється на дату виникнення та на дату складання балансу за первісною вартістю або чистою вартістю реалізації відповідно.

У зарубіжних країнах оцінка проводиться на дату виникнення, дату погашення та на дату складання балансу за сумою виставленого рахунку, з урахуванням знижки (за умови оплати в період дії знижки) та за сумою, скоригованою на знижку відповідно. Таким чином, у вітчизняній і у зарубіжній практиці оцінка дебіторська заборгованість на дату складання балансу співпадає. Відмінним при цьому є визначення чистої вартості реалізації. Чиста вартість реалізації в зарубіжних країнах визначається як первісна вартість за

вирахуванням знижки і сумнівної (безнадійної) заборгованості, а в українській практиці чиста вартість реалізації дорівнює первісна вартість за мінусом резерву сумнівних боргів.

У зв'язку з наявністю такого явища як непогашення дебіторської заборгованості як в українському, так і в зарубіжному обліку формується резерв сумнівних боргів. Відмінним є те, що у вітчизняній практиці безнадійні борги списуються за рахунок резерву (якщо суми не вистачає, то на витрати по списанню сумнівних боргів), а в окремих країнах, не дивлячись на списання, вона продовжує обліковуватися в дебеті рахунків, на яких відображається короткострокова дебіторська заборгованість покупців та показується в активі балансу в рядку «Неотриманні від покупців» або в рядку «Векселі покупців» з одночасним відображенням безнадійної заборгованості в окремому рядку зі знаком мінус [32].

Таким чином, нами було здійснено порівняння особливостей визнання й оцінки дебіторської заборгованості за П(С)БО та МСФЗ, її класифікація та відображення у фінансовій звітності. Варто зауважити, що відповідність обліку, в тому числі дебіторської заборгованості, світовим вимогам є однією з передумов успішної інтеграції українського бізнесу в міжнародне економічне середовище. Головною відмінністю вітчизняного обліку дебіторської заборгованості від міжнародної практики є те, що він чітко регламентований і не передбачає альтернативи для підприємства, а також те, що МСФЗ розглядають дебіторську заборгованість більш широко з урахуванням тривалого досвіду співпраці з іноземними контрагентами.

Висновки до розділу 1

Дослідження теоретичних засад обліку і аудиту дебіторської заборгованості підприємства дозволило зробити наступні висновки:

1. В економічній літературі виділено декілька розповсюджених точок зору, в основі яких під дебіторською заборгованістю розуміється зобов'язання інших суб'єктів господарювання. Надмірний обсяг виникнення дебіторської заборгованості, порушення термінів її погашення або ж неможливість погашення взагалі є досить негативними ознаками фінансового стану підприємства. Збільшення обсягів дебіторської заборгованості свідчить про відволікання засобів не за призначенням, хоча виникнення дебіторської заборгованості у допустимих границях обумовлене особливостями діяльності та є нормальною ознакою процесу господарсько-фінансової діяльності будь-якого підприємства.

2. Основним критерієм класифікації дебіторської заборгованості є термін погашення, за яким вона поділяється на поточну та довгострокову. Довгострокова дебіторська заборгованість – це сума дебіторської заборгованості, утворення якої не відбувається в ході нормального операційного циклу та термін погашення якої складає більше дванадцяти місяців із дати балансу. В свою чергу, поточна дебіторська заборгованість – це сума дебіторської заборгованості, яка виникає в процесі нормального операційного циклу або термін погашення якої відбудеться протягом дванадцяти місяців з дати балансу. Поряд довгостроковою та поточною заборгованістю виділяють безнадійну дебіторську заборгованість.

3. Дебіторська заборгованість у балансі зарубіжних компаній ділиться на групи: 1) рахунки до отримання – вид дебіторської заборгованості, що виникає при реалізації товарів по «відкритому рахунку», без письмового зобов'язання покупця сплатити рахунок, тобто така заборгованість, яка існує в результаті надання короткострокового кредиту продавцем покупцеві. За нормальних умов функціонування підприємства сплата коштів за рахунком

має бути отримана впродовж 30-60 днів; 2) векселі до отримання; 3) дебіторська заборгованість, не пов'язана з реалізацією товарів.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Документальне забезпечення дебіторської заборгованості підприємства

Розглянемо організацію роботи облікового апарату ТОВ «ВІЛЬМАР СТЕЙТ».

Основні внутрішні документи, що регулюють організацію облікового апарату підприємства наведені на Рис. 2.1:

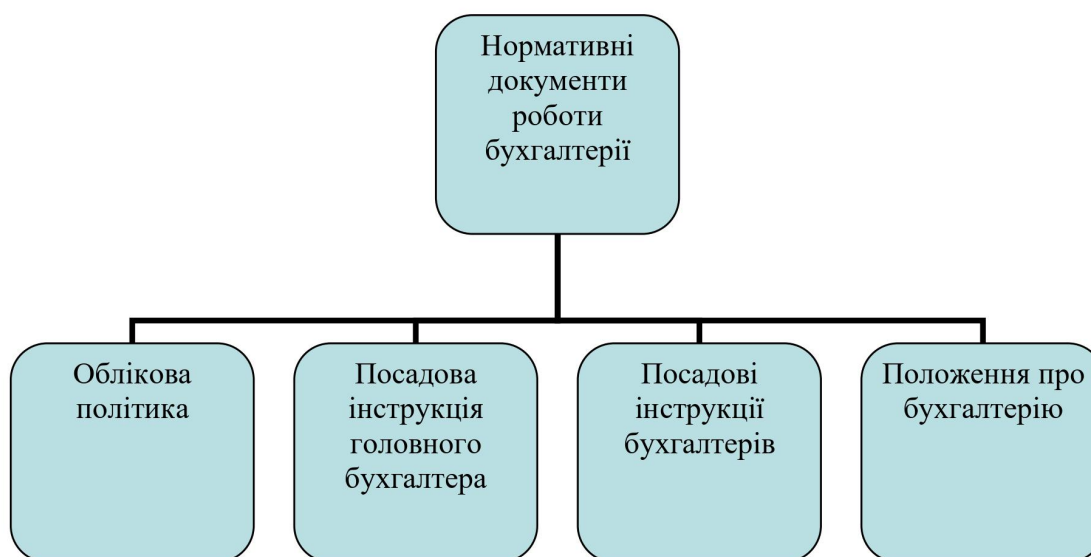

Рис. 2.1. Основні документи, що регулюють діяльність облікового апарату ТОВ «ВІЛЬМАР СТЕЙТ»

Облікова політика ТОВ «ВІЛЬМАР СТЕЙТ» – це основний документ, що встановлює методологічні правила здійснення бухгалтерського обліку. На сьогоднішній день облікова політика підприємства за формою задовольняє основним вимогам, що висуваються до облікової політики.

Облікова політика ТОВ «ВІЛЬМАР СТЕЙТ» затверджується наказом керівника підприємства. При цьому на кожний рік розробкою наказу про облікову політику займаються наступні працівники підприємства:

1. Головний бухгалтер.

2. Заступник головного бухгалтера.

3. Генеральний Директор.

Облікова політика базового підприємства складається із наступних складових частин:

1. Преамбула.

2. Методика бухгалтерського обліку.

3. Організаційно-технічні аспекти обліку.

Преамбула облікової політики ТОВ «ВІЛЬМАР СТЕЙТ» являє собою досить стандартний документ, що визначає основні принципи обліку на підприємстві та завдання, для яких складається облікова політика взагалі. На сьогоднішній день ця частина наказу про облікову політику не потребує принципових змін.

Розглянемо тепер питання методики бухгалтерського обліку, що відображені в обліковій політиці ТОВ «ВІЛЬМАР СТЕЙТ»:

1. Облік необоротних активів. Обліковою політикою ТОВ «ВІЛЬМАР СТЕЙТ» передбачено нарахування амортизації на всі види необоротних активів за простим лінійним принципом. Для малоцінних необоротних активів та бібліотечного фонду визначено принцип нарахування 50 відсотків первинної вартості активу у перший місяць експлуатації об'єкту та 50 відсотків – у місяці вилучення із складу активів. Межею для включення необоротного активу до складу малоцінних та швидкозношуваних предметів є вартісна межа, встановлена у сумі 100-00 грн.

Суттєвим питанням обліку необоротних активів на базовому підприємстві являється обліку відстрочених податкових активів. Діючою обліковою політикою обліковою політикою обліку відстрочених податкових активів передбачено відображати лише в річній фінансовій звітності.

Виходячи із обсягів господарської діяльності підприємства ТОВ «ВІЛЬМАР СТЕЙТ» можна запропонувати наступні змін до облікової політики підприємства в частині обліку необоротних активів:

- змінити принцип нарахування амортизації малоцінних необоротних активів та бібліотечних фондів на метод списання 100 відсотків вартості активу у перший місяць експлуатації;

- встановити вартісну межу віднесення необоротних активів підприємства до МШП на рівні 200-00 грн.;

- відображати відстрочені податкові активи у кварталній фінансовій звітності підприємства, що значно вдосконалив облік податку на прибуток.

Також доцільним є впровадження на рахунку 17 відкриття субрахунків для найбільш суттєвих видів відстрочених податкових активів.

2. Облік запасів. Облік запасів на базовому підприємстві передбачено здійснювати, використовуючи метод ФІФО.

Зміна методу обліку вибуття запасів на один із вищенаведених методів дозволить уніфіковано відображати залишки запасів як у фінансовому, так і в податковому обліку.

Також доцільним є відкриття субрахунків 3-го порядку для обліку видів запасів, що використовуються у основній діяльності, та обліку запасів, що не використовуються у основній діяльності.

3. Облік витрат виробництва здійснюється на базовому підприємстві із застосуванням позамовного методу калькулювання. Для вдосконалення обліку витрат виробництва доцільно впровадити у облікову практику підприємства елементи нормативного калькулювання, а також управління витратами виробництва за відхиленнями.

4. Облік дебіторської заборгованості здійснюється підприємством ТОВ «ВІЛЬМАР СТЕЙТ» на підставі П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість». З точки зору вдосконалення обліку у облікову політику підприємства навряд чи доцільно вносити зміни, оскільки принцип формування резерву у відповідності із строком, на який було допущено перевищення терміну погашення заборгованості, можна вважати цілком прийнятним для підприємства.

5. Облік власного капіталу на підприємстві ТОВ «ВІЛЬМАР СТЕЙТ» здійснюється на рахунках 4 класу. Аналітичний облік власного капіталу

ведеться за кожним учасником та видами капіталу. Для здійснення обліку власного капіталу базового підприємства існуюча схема є цілком придатною.

6. Облік зобов'язань на базовому підприємстві ТОВ «ВІЛЬМАР СТЕЙТ» здійснюється у відповідності із нормами П(С)БО 11 «Зобов'язання». Для обліку таких операцій використовуються рахунки 5 та 6 класів Плану рахунків. На сьогоднішній день немає підстав вносити суттєві зміни до облікової політики підприємства в частині організації обліку зобов'язань. Однак до рахунку 54 доцільно відкрити додаткові субрахунки з метою обліку найбільш суттєвих видів відстрочених податкових зобов'язань.

7. Облік доходів та витрат здійснюється на підприємстві ТОВ «ВІЛЬМАР СТЕЙТ» із використанням відповідно П(С)БО 15 «Доход» та П(С)БО 16 «Витрати». Облік витрат здійснюється із використанням тільки рахунків 9 класу.

2.2. Бухгалтерський облік дебіторської заборгованості

Методологічну основу обліку розрахунків із покупцями та замовниками в Україні є П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» та П(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів» [31]. Для обліку розрахунків із покупцями та замовниками на підприємстві особливо важливими є рахунки 36 і 34.

На рахунку 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» ведеться узагальнення інформації про розрахунки з покупцями та замовниками за відвантаженою продукцією, товари, виконані роботи й послуги, крім заборгованості, яка забезпечена векселем.

Рахунок 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» має такі субрахунки:

- 361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями»;
- 362 «Розрахунки з іноземними покупцями».

За дебетом рахунку 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» відображається продажна вартість реалізованої продукції, товарів, виконаних робіт, наданих послуг (у тому числі на виконання бартерних контрактів), яка

включає податок на додану вартість, акцизи та інші податки, збори (обов'язкові платежі), що підлягають перерахуванню до бюджетів та позабюджетних фондів та включені у вартість реалізації, за кредитом – сума платежів, які надійшли на рахунки підприємства в банківських установах, у касу, та інші види розрахунків. Сальдо рахунку відображає заборгованість покупців та замовників за одержані продукцію (роботи, послуги).

На субрахунку 362 «Розрахунки з іноземними покупцями» аналітичний облік ведеться в гривнях та валюті, обумовленій договором.

Аналітичний облік розрахунків з покупцями та замовниками ведеться за кожним покупцем та замовником за кожним пред'явленим до сплати рахунком.

На рахунку 34 «Короткострокові векселі одержані» ведеться облік заборгованості покупців, замовників та інших дебіторів за відвантажену продукцію (товари), виконані роботи, надані послуги та за іншими операціями, яка забезпечена векселями.

Рахунок 34 «Короткострокові векселі одержані» має такі субрахунки:

- 341 «Короткострокові векселі, одержані в національній валюті»;
- 342 «Короткострокові векселі, одержані в іноземній валюті».

На рахунку 34 «Короткострокові векселі одержані» за дебетом відображається отримання векселя за продані товари (роботи, послуги) та за іншими операціями, за кредитом – отримання коштів у погашення векселів, погашення отриманим векселем кредиторської заборгованості, продаж векселя третій стороні тощо.

Аналітичний облік ведеться за кожним одержаним векселем.

Такими є основні вимоги щодо ведення обліку на рахунках 36 та 34.

Розглянемо на прикладах облік розрахунків із покупцями та замовниками у національній валюті.

1. Підприємство ТОВ «ВІЛЬМАР СТЕЙТ» надало послуги ТОВ «Оптика» на суму 12000,00 грн., в т.ч. ПДВ – 2000,00 грн. Оплата була здійснена протягом 10 днів із моменту отримання послуги. У бухгалтерському обліку операція буде відображена наступними проводками (Табл. 2.1):

Таблиця 2.1

Облікове відображення надання послуг із відстрочкою платежу

№ пп.	Зміст операції/Первинний документ	Сума	Обороти по рахунках	
			Дт	Кт
1	2	3	4	5
1	Надано послугу/Видаткова накладна	12000,00	361	703
2	Обліковано податкові зобов'язання із ПДВ кредит/Податкова накладна	2000,00	701	641
3	Здійснено оплату за надану послугу/Виписка банку	12000,00	311	361

2. Підприємство ТОВ «ВІЛЬМАР СТЕЙТ» надало послугу ТОВ «Пірмак» на суму 18000,00 грн., в т.ч. ПДВ – 3000,00 грн. Оплата була здійснена у повному обсязі до моменту надання послуги. У бухгалтерському обліку операція буде відображена наступними проводками (Табл. 2.2):

Таблиця 2.2

Облікове відображення реалізації продукції із попередньою оплатою

№ пп.	Зміст операції/Первинний документ	Сума	Обороти по рахунках	
			Дт	Кт
1	2	3	4	5
1	Здійснено попередню оплату за послугу/Виписка банку	18000,00	311	681
2	Обліковано податкові зобов'язання із ПДВ /Податкова накладна	3000,00	643	641
1	Надано послугу/Видаткова накладна	18000,00	361	703
2	Обліковано податкові зобов'язання із ПДВ /Бухгалтерська довідка	3000,00	701	643
3	Здійснено залік оплати / Бухгалтерська довідка	18000,00	681	361

Як видно із таблиці 2.2, при реалізації продукції на умовах попередньої оплати бухгалтерські проводки дещо ускладнюються.

3. Підприємство ТОВ «ВІЛЬМАР СТЕЙТ» надало послуги ТОВ «Ібіс» на суму 30000,00 грн. (в т.ч. ПДВ – 5000,00 грн.). Після отримання продукції ТОВ «Ібіс» виписано простий вексель на суму отриманої і неоплаченої послуги. У бухгалтерському обліку операція буде відображена наступними проводками (Табл. 2.3).

Таблиця 2.3

**Облікове відображення реалізації продукції із застосуванням
вексельної форми розрахунків**

№ пп.	Зміст операції/Первинний документ	Сума	Обороти по рахунках	
			Дт	Кт
1	2	3	4	5
1	Надано послугу/Видавкова накладна	30000,00	361	703
2	Обліковано податкові зобов'язання із ПДВ /Бухгалтерська довідка	5000,00	703	643
3	Виписано вексель на суму отриманої та неоплаченої послуги / Акт прийому- передачі векселів	30000,00	341	361

Отже, при застосуванні векселів заборгованість покупців та замовників за отриману продукцію, переходить у іншу форму – заборгованість за векселем.

4. Підприємство ТОВ «ВІЛЬМАР СТЕЙТ» створило резерв для відшкодування втрат із сумнівної заборгованості на суму 5000,00 грн. У бухгалтерському обліку операція буде відображена наступними проводками (Табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Облікове відображення створення резервів сумнівної заборгованості

№ пп.	Зміст операції/Первинний документ	Сума	Обороти по рахунках	
			Дт	Кт
1	2	3	4	5
1	Створено резерв сумнівних боргів/Бухгалтерська довідка	5000,00	944	38

Отже, резерв сумнівних боргів збільшує витрати підприємства.

2.3. Дебіторська заборгованість у фінансовій звітності

Відображення операцій із розрахунків з покупцями та замовниками ведеться на підприємстві ТОВ «ВІЛЬМАР СТЕЙТ» у такій послідовності:

1. Аналітичні реєстри першого рівня. Ці реєстри аналітичного обліку ведуться до кожного із субрахунків рахунку 36 та 34. У реєстрах вказується:

- найменування контрагента;
- залишок на початок місяця;

- рух по дебету та кредиту рахунку, причому вказується як сумовий, так і натурально-кількісний вимірювач;

- кореспондуючий рахунок;

- залишок заборгованості на кінець місяця.

2. Аналітичні реєстри другого рівня. Цими реєстрами є аналітичні відомості до журналу №3.

Відомості аналітичного обліку ведуться в цілому по синтетичному рахунку. Якщо протягом поточного місяця операції по рахунку не проходили, то відповідна відомість в поточному місяці не ведеться.

Відомість 3.1 призначена для аналітичного обліку розрахунків із покупцями і замовниками за відвантажену продукцію, товари, виконані роботи та послуги, що відображаються на рахунку 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками», крім заборгованості, що забезпечена векселем. Підсумки граф 13 – 20 цієї відомості переносяться в графу 5 розділу I Журналу 3. Зразок заповнення відомості 3.1 наведено в додатку 11.

Відомість 3.4 призначена для аналітичного обліку заборгованості покупців, замовників та інших дебіторів за відвантажену продукцію, виконані роботи, надані послуги і по інших операціям, а також для розрахунків по зобов'язаннях постачальникам, підрядникам та іншим кредиторам за отриману сировину, матеріали, роботу, послуги і по інших операціях, на які підприємством видані векселі.

В заголовку над рядками 8 – 12 і 15 – 17 відомості 3.4 вказується номер синтетичного рахунку, до якого відкритий аркуш цієї відомості, а в самому заголовку відомості 3.4 вписується словами об'єкт обліку (отриманих короткострокових векселів, виданих короткострокових векселів).

Підсумки рядків 15 – 17 (рядок «Всього») цієї відомості переносяться відповідно до граф 3,4 і 8,9 Журналу 3.

3. Журнал №3. Цей журнал призначено для ведення обліку розрахунків із постачальниками та підрядниками, різними дебіторами та кредиторами по податках та платежах, облік виданих та отриманих короткострокових векселів,

виданих довгострокових векселів, виданих довгострокових векселів, довгострокових та поточних зобов'язань (крім тих, облік яких ведеться у Журналі 2), відстрочених податкових активів та зобов'язань здійснюється в Журналі 3 та відомостях аналітичного обліку 3.1 – 3.6 до цього Журналу.

В Журналі 3 відображаються обороти за кредитом рахунків:

В розділі I – 16, 34, 36, 37, 38, 51, 62, 63, 68, в розділі II – 17, 52, 53, 54, 55, 61, 64, 67, 69. Записи в цьому Журналі здійснюються на підставі підсумкових даних відомостей 3.1 – 3.6 та первинних документів.

Нарешті, після відображення операцій розрахунків із покупцями та замовниками у Журналі 3 підсумки оборотів по рахунках переносяться до Головної книги, а звітти – до форм фінансової звітності.

Що стосується формування резерву сумнівних боргів, то на підприємстві ТОВ «ВІЛЬМАР СТЕЙТ» формування такого резерву здійснюється за принципом строку прострочення сплати дебіторської заборгованості. Резерв сумнівних боргів формується за таким принципом:

- прострочення до 3 місяців – 10 відсотків;
- прострочення до 6 місяців – 50 відсотків;
- прострочення понад 12 місяців – 100 відсотків.

Такий підхід до формування резерву сумнівних боргів можна вважати цілком економічно виправданим.

Відображення розрахунків із покупцями та замовниками здійснюється у наступних видах звітності ТОВ «ВІЛЬМАР СТЕЙТ» (Рис. 2.2):

Рис. 2.2. Відображення розрахунків із покупцями та замовниками

Після заповнення реєстрів синтетичного обліку підприємства інформацію про дебіторську заборгованість підприємства відображається у відомості

(шаховій), Головній книзі та оборотно-сальдовій відомості. Після складання названих вище форм можна приступати до складання Балансу.

У фінансовій звітності інформація про розрахунки із покупцями та замовниками відображається, перш за все, у Балансі.

Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги відображається у Балансі (Звіті про фінансовий стан) (форма № 1) по чистій вартості реалізації за рядком 1125 як розрахунковий показник – різниця між первісною вартістю та резервом сумнівних боргів.

Дебіторська заборгованість за розрахунками наодинці відображається у рядках 1130-1135, інша поточна дебіторська заборгованість у рядку 1155, довгострокова дебіторська заборгованість – у рядку 1040 Балансу. Слід зазначити, що для відображення дебіторської заборгованості по розрахунках за нарахованими доходами та за внутрішніми розрахунками передбачено додаткові рядки 1140 та 1145 відповідно.

Нарахування резерву сумнівних боргів підприємства відображається у складі статті «Інші операційні витрати» (рядок 2180) у Звіті про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма № 2).

Зміни в розмірах поточної дебіторської заборгованості відображаються у Звіті про рух грошових коштів підприємства (форма № 3н).

Згідно П(С)БО-10 у примітках до фінансової звітності (форма № 5) наводиться така інформація про дебіторську заборгованість:

1. Перелік дебіторів і суми довгострокової дебіторської заборгованості.
2. Перелік дебіторів і суми дебіторської заборгованості пов'язаних сторін, з виділенням внутрішньо групового сальдо дебіторської заборгованості підприємства.
3. Склад і суми статті балансу «Інша дебіторська заборгованість».
4. Метод визначення величини резерву сумнівних боргів.
5. Сума поточної дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги в розрізі її класифікації за строками непогашення.

6. Залишок резерву сумнівних боргів підприємства за кожною статтею поточної дебіторської заборгованості, його утворення та використання у звітному році.

Висновки до розділу 2

Дослідження організації та методики обліку дебіторської заборгованості підприємства дозволило зробити наступні висновки:

1. Відповідальність за організацію бухгалтерського обліку та забезпечення фіксування фактів здійснення всіх господарських операцій у первинних документах, збереження оброблених документів, реєстрів і звітності протягом встановленого терміну, але не менше трьох років несе керівник відповідно до законодавства та установчих документів.

2. Синтетичний облік розрахунків з покупцями та замовниками за реалізовану продукцію (товари), виконані роботи, послуги, крім заборгованості, яка є забезпеченою векселем, а також розрахунків з контрагентами. Первинні документи з обліку дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги: товарно-транспортні накладні, рахунки-фактури, накладні, акти виконаних робіт, податкові накладні та ін. Виписки банку з платіжними дорученнями та іншими платіжними інструментами, чеки, квитанції платіжного терміналу, векселі, прибуткові касові ордери та ін. Облік розрахунків з покупцями та замовниками ведеться на рахунку 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками». Даний рахунок має чотири субрахунки: 361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями»; 362 «Розрахунки з іноземними покупцями»; 363 «Розрахунки з учасниками ПФГ»; 364 «Розрахунки за гарантійним забезпеченням» (відображаються розрахунки за гарантійними забезпеченнями, пов'язаними зі здійсненням операцій з деривативами). За дебетом рахунку 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» показується продажна вартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), яка включає податок на додану вартість, акцизи та інші непрямі податки чи збори (обов'язкові платежі), що підлягають перерахуванню до бюджету та позабюджетних фондів та включені у вартість реалізації. За кредитом зазначеного рахунку відображається сума платежів, які надійшли на рахунки підприємства в банківських установах, у касу, та інші види розрахунків в якості погашення дебіторської заборгованості.

РОЗДІЛ 3

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА АУДИТУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

3.1. Мета і завдання та джерела інформації для аудиту дебіторської заборгованості

Актуальною проблемою на сьогодні стає перевірка правильності, своєчасності, достовірності інформації про фінансовий стан суб'єкта господарювання, дебіторської заборгованості та законності господарських операцій, в результаті яких вона виникає. Оскільки облік та аудит дебіторської заборгованості є одним з ключових завдань у вирішенні проблем, що виникають під час поточного управління підприємством, у тому числі з позиції оптимального співвідношення між ліквідністю та прибутковістю [33].

Мета аудиту операцій за зобов'язаннями полягає в становленні первинних даних відносно наявності зобов'язань перед кредиторами, повноти і своєчасності відображення первинних даних в зведених документах та облікових регістрах, правильності ведення обліку зобов'язань і його відповідності прийнятій обліковій політиці, національним положенням (стандартам) бухгалтерського обліку, реальності наявних зобов'язань, законності проведених розрахунків, достовірності відображення стану зобов'язань і звітності господарюючого суб'єкта.

Метою аудиту стану розрахунків є встановлення достовірності даних відносно повноти і своєчасності відображення інформації в зведених документах та облікових регістрах, правильності ведення обліку розрахунків у відповідності до прийнятої облікової політики, достовірності відображення залишків у звітності господарюючого суб'єкта.

Завданнями аудиту операцій за довгостроковими та поточними зобов'язаннями є:

- оцінка стану розрахунково-платіжної дисципліни за всіма видами розрахунків з кредиторами підприємства;

- встановлення достовірності даних бухгалтерського обліку операцій із зобов'язаннями;

- встановлення наявності, правильності оформлення і дотримання умов договорів та інших документів, що визначають права та обов'язки сторін з постачання матеріальних запасів, виконання робіт (надання послуг);

- аналіз правильності і повноти отримання оплати за придбання матеріальних запасів, їх оприбуткування;

- встановлення причини утворення заборгованості її виникнення і реальності отримання;

- встановлення своєчасності розрахунків з бюджетом, перерахування заборгованості кредиторам;

- оцінка системи розрахунків з персоналом, що діє на підприємстві та ефективності стану синтетичного та аналітичного обліку операцій з оплати праці та розрахунків з персоналом підприємства за період, що перевіряється;

- встановлення правильності організації обліку робочого часу і виробітки (виконаного обсягу робіт) на підприємстві, обґрунтованості нарахування заробітної плати, проведення утримань з неї;

- оцінка повноти відображення здійснених операцій в бухгалтерському обліку і перевірка правильності відображення по статтях балансу відповідних залишків заборгованості;

- перевірки дотримання податкового законодавства по операціях, пов'язаних із розрахунками з оплати праці, з позабюджетними фондами, за соціальним страхуванням та забезпеченнями;

- встановлення дотримання чинного законодавства, правомірності, доцільності та обґрунтування управлінських рішень відповідальних посадових осіб при здійсненні розрахункових операцій з постачальниками, бюджетом, персоналом підприємства, іншими кредиторами;

- розробка заходів з реалізації результатів конторою з метою попередження зловживань і порушень.

Основними завданнями стану розрахунків є:

- вивчення законності операцій з дебіторської заборгованості та реальності її відображення і правильності використання підзвітних сум і своєчасності надання авансових звітів підзвітними особами, законність і доцільність здійснення витрат через підзвітних осіб, можливість їх проведення за безготівковими розрахунками, реальність претензійних сум;
- перевірка правильності документального оформлення операцій з розрахунками та відображення цих операцій й в обліку і звітності;
- оцінка стану синтетичного і аналітичного обліку розрахунків; якості відображення господарських операцій в бухгалтерському обліку, облікових регістрах та звітності;
- перевірка дотримання підприємством податкового законодавства по операціях, пов'язаних з розрахунками з різними дебіторами.

Джерела інформації для проведення аудиту наведені на Рис.3.1:

Рис.3.1.Джерела інформації для проведення аудиту

Методи контролю, які застосовуються при аудиті дебіторської заборгованості представлена на Рис.3.2:

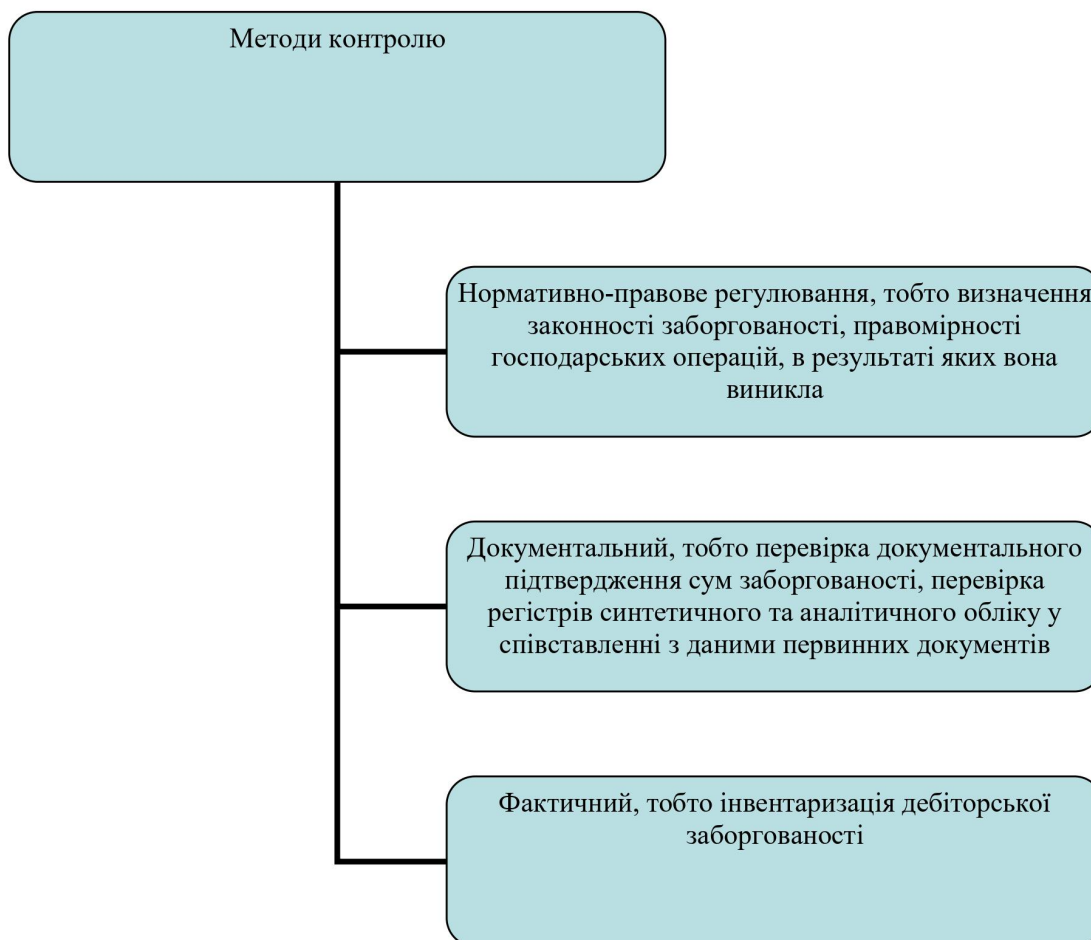

Рис. 3.2. Методи контролю, які застосовуються при аудиті дебіторської заборгованості

При плануванні та здійсненні аудиторських процедур, оцінці отриманих матеріалів і представленні результатів перевірки аудитор повинен враховувати, що невиконання клієнтом вимог законодавчих та нормативно-правових актів України може стати причиною перекручення фінансової звітності підприємства й істотно вплинути на фінансові результати діяльності клієнта.

Виявлення випадків невиконання клієнтом вимог законодавчих та нормативно-правових актів України не є метою і обов'язком аудитора [34].

Встановлення факторів невиконання вимог нормативних актів, незалежно від їх значення, вимагає поставлення і обговорення питань про

чесність керівництва і робочого персоналу клієнта, а також вплив такого невиконання на інші напрямки аудиту.

Факт порушення вимог законодавчих та нормативно-правових актів підлягають спеціальній юридичній експертизі і є поза професійною компетенцією та знаннями аудитора. Рівень професійної підготовки аудитора, його досвід і знання господарської галузі діяльності клієнта і організації виробництва можуть дозволити йому зробити висновок тільки про те, що окремі факти діяльності підприємства, можливо, не відповідають вимогам законодавчих та нормативно-правових актів.

3.2. Програма аудиту дебіторської заборгованості

Аудитор повинен планувати свою роботу так, щоб мати можливість ефективно провести аудиторську перевірку. Планування має ґрунтуватися на попередньому вивченні особливостей бізнесу клієнту.

Планування - вироблення головної стратегії конкретних підходів до характеру, періоду, а також часу проведення аудиту. Аудиторський план розробляється з огляду на те, що в ньому визначається час проведення кожної конкретної аудиторської процедури.

Аудитори і аудиторські фірми України під час розробки плану аудиту та на протязі тривалості аудиту мають право самостійно визначити форми і методи аудиту на підставі чинного законодавства, існуючих норм і стандартів, умов договору із замовником, професійних знань та досвіду.

У програмі аудиту види, зміст і час проведення запланованих аудиторських процедур повинні співпадати з прийнятими до роботи показниками загального планування аудиту. Аудиторська програма допомагає керувати виконавцями аудиту та контролювати їх роботу. До аудиторської програми включаються також перелік об'єктів аудиту за його напрямками, а також час, що його необхідно витратити на кожен напрямок аудиту або аудиторської процедури.

У програмі аудитор оцінює розмір ризику внутрішнього контролю та свій особистий ризик не виявлення суттєвих помилок у звітності, який існує під час проведення аудиторських процедур, визначає термін проведення аудиторських тестів і незалежних процедур – координує роботу всіх можливих помічників підприємства, визначає присутність інших виконавців аудиту, якщо такі беруть участь у роботі.

Записи і висновки аудитора по кожному розділу аудиторської програми фіксуються в робочій документації і є тим фактичним матеріалом, котрий використовується аудитором у процесі підготовки і обґрунтуванні аудиторського звіту керівництву клієнта [34].

Програма аудиту дебіторської заборгованості і інших зобов'язань представлена на Рис.3.2:

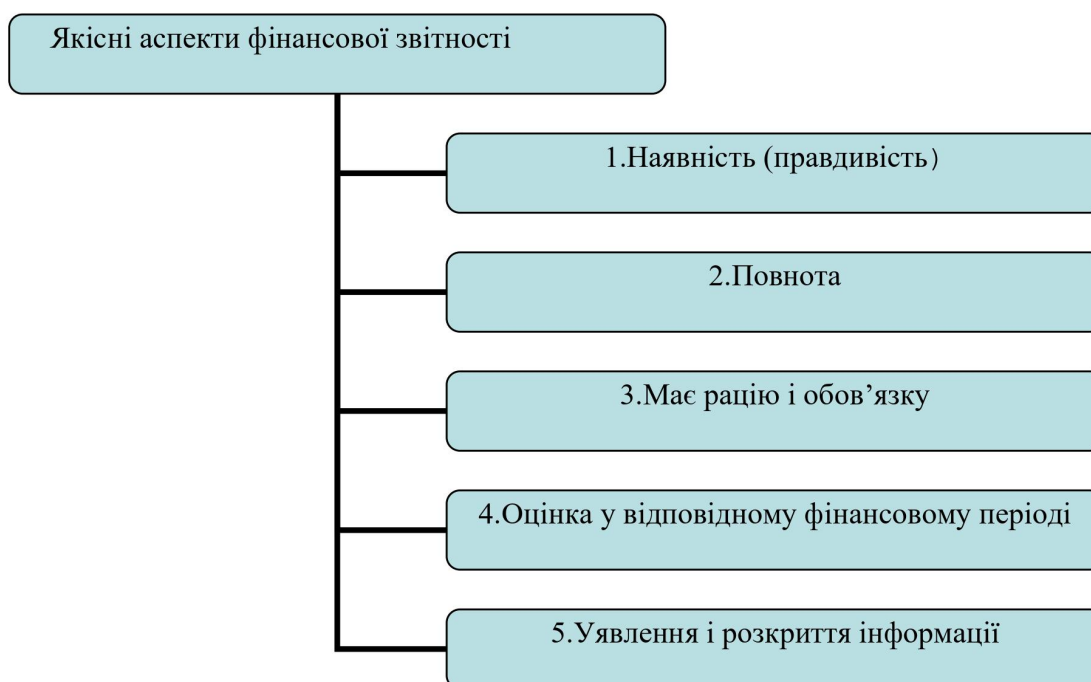

Рис.3.3. Якісні аспекти фінансової звітності

Мета аудиту:

– Дебіторська заборгованість є автентичні зобов'язання перед компанією на дату бухгалтерського балансу (якісні аспекти 1, 3, і 4).

- Дебіторська заборгованість включає всі суми, які винні компанії на дату бухгалтерського балансу (якісний аспект 2)
- Резерв на покриття сумнівних боргів на рахівницях достатній і не дуже великий. При використуванні методів прямого списання, всі істотно-сумнівні борги на рахівницях списуються, а кількість безнадійних боргів на рахівницях, що залишилися, є незначною (якісні аспекти 4 і 5).
- Інформація по закладених, дисконтованих або переданих рахівницях дебіторів належним чином розкривається. Інформація по дебіторській заборгованості зв'язаних сторін розкривається належним чином (якісні аспекти 3 і 5).
- Дебіторська заборгованість відповідним чином класифікована в бухгалтерському балансі, і виконано необхідне розкриття інформації (якісний аспект 5).

Основні процедури:

1. Одержите чи підготуйте пробний баланс дебіторської заборгованості, класифікованої по термінах оплати.

Якщо пробний баланс готує клієнт, перевірте його на помилки в точності підрахунків. Не перевіряйте точність розподілу індивідуальних рахунків, класифікованих по термінах оплати.

Стисло опитаєте керівництво щодо кроків, зроблених для завершення пробного балансу, тобто для того, щоб всі рахунки дебіторів були включені в пробний баланс.

Звірте баланс із залишком на рахунку головної бухгалтерської книги.

Практичне керівництво [34]:

- зустріньтеся з клієнтом до дати бухгалтерського балансу і домовтеся про зняття копії з пробного балансу для ваших робочих документів.
- якщо пробний баланс з класифікацією рахунків по термінах оплати генерується комп'ютером, використовуйте програмне забезпечення для аудиту (для перевірки на помилки в точності підрахунків)

– якщо клієнт використовує пакетне бухгалтерське програмне забезпечення, і аудитор визначив, що клієнт не може внести зміну в коди програми, перевірки на помилки в точності підрахунків може не знадобитися

– якщо списки складаються уручну, проінструкуйте клієнта ідентифікувати кожного замовника і кожний номер рахунку по термінах оплати і залишити достатньо місця для запису подальшої інкасації. Підкресліть важливість ясності і акуратності при складанні списків, оскільки це буде головним робочим документом.

– використовуйте персонал клієнта завжди, коли це тільки можливо, щоб скоротити час для перевірки на помилки в точності підрахунків. Наприклад, перевіряючи довгий звіт, вийміть декілька сторінок і попросіть клієнта порахувати цифри на сторінках, що залишилися, потім додайте до одержаної суми суму цифр вийнятих сторінок. Уникайте також складати всі колонки пробного балансу. Натомість підрахуйте дві колонки і підсумуйте загальний підсумок по горизонталі і вертикалі.

2. Перевірте пробний баланс з рахівницями, класифікованими по термінах оплати на виявлення по всій сукупності рахунків природних угруповань.

Практичне керівництво:

– виявлення угруповань сукупності рахунків до дебіторів веде до підвищення ефективності перевірки рахунків. Як правило, в сукупності є наступні групи:

– замовники з крупними сальдо рахунку окремо або один замовник з численними малими сальдо рахунків, які при підсумовуванні значні.

– рахунки з незвичайними характеристиками, окрім рахунків з крупним сальдо. Подібні характеристики можуть включати істотні прострочені залишки, незвичайні імена замовників, рахунки спотворені і т.д.

– рахунки з негативним сальдо.

– рахунки зв'язаних сторін.

– всі інші рахунки

– дані групи немає необхідності документально оформляти або перераховувати в окремому списку. Можна відзначити галочкою рахунку кожної групи або просто запам'ятати кожну конкретну групу. Можна виявити угруповання просто вивчаючи пробний баланс.

3. Відберіть ті групи, по яких 100% вірогідність отримання підтверджень:

– ідентифікуйте рахунки, відібрані по пробному балансу з класифікованими по термінах оплати рахівницями.

– перевірте рахунки, відібрані для підтвердження, з власником/менеджером. Якщо клієнт заперечує проти підтвердження по якомусь окремому замовнику, визначте чи не вплине дане обмеження на вашу здатність досягти цілей аудиту по дебіторській заборгованості.

– попросите клієнта підготувати листи для підтверджень, що відображають, якщо можливо, на лицьовій частині листа-підтвердження або в прикладеному документі: індивідуальний номер рахунку-фактури, дату рахунку-фактури, суму рахунку-фактури, складову сальдо замовника.

– на всіх конвертах позначте зворотну адресу аудиторської організації, щоб всі запити на підтвердження, які не знайдуть адресата, були назад відіслані поштовим управлінням в аудиторську організацію.

– переконайтеся, що підтвердження будуть повернені безпосередньо аудитору і вкложите зворотний конверт для цієї мети.

– проконтролюйте відправку листів.

– пошліть другий запит приблизно через 10 днів після відправки першого запиту. Знайдіть причину, по якій запити на підтвердження не знаходять адресата. Якщо можливо, одержите нові адреси і знову відправте запити.

Практичне керівництво:

– багато аудиторів приписують цифровий або буквенний код до кожного відібраного для підтвердження замовника і записують даний код по рахунку в пробному балансі з класифікованими по термінах оплати

рахівницями і на запитах на підтвердження, наприклад, підтвердження 1,2,3 і т.д. Це спрощує процес перевірки відповідей.

- аудитор повинен одержати фотокопії запитів на підтвердження і всіх прикладених документів для відправки вторинних запитів і документального оформлення виконання альтернативних процедур у разі відсутності відповіді

- може виявитися корисним записати код клієнта на зворотному конверті для того, щоб відповідь, що прийшла, потрапляла прямо у файл пошти відповідного клієнта в офісі аудиторської організації. Це полегшить роботу під час максимального навантаження, коли організація проводить аудит декількох компаній одночасно.

- окремі замовники можуть мати різні адреси, по яких проводять відвантаження товарів і відправлення рахунків-фактур. Взнайте чи правильну адресу використовується.

- вербальний виклад запиту повинен бути ясным і простим. Вказівка кінцевої долі може прискорити процес в отриманні відповіді.

- по можливості листи-запити повинен підготувати персонал клієнта. Якщо листів багато, зробіть фотокопії листа на фірмовому бланку компанії клієнта. Після цього клієнт повинен удрукувати поштову адресу, вітальну фразу і сальдо рахунку.

- аудитор повинен відіслати листи або супроводжувати їх до поштового відділення або поштового ящика. Для прискорення отримання відповіді необхідно використовувати пошту першого класу.

- для відправлення міжнародної пошти слід використовувати особливі підходи. Наприклад, можна і відіслати запит поштою, і відправити запит по телексу. Крім того, якщо вкласти один два міжнародні купони, відповідь може прийти швидше. Замовники можуть використовувати купони для придбання марок власної країни або у власній валюті.

- якщо аудитор на основі своєї оцінки чинників ризику шахрайства вирішить змінити процедури, що відносяться до сальдо дебіторської

заборгованості, окрім відправки письмових запитів, він зобов'язаний зв'язатися із замовниками по телефону. Крім того, аудитор може запитати у замовників клієнта підтвердження додаткової інформації. Наприклад, можна запитати підтвердження відповідних контрактних умов, таких як критерії приймання, терміни поставки і оплати, відсутність майбутніх зобов'язань клієнта, право на повернення товару, гарантії сум перепродажу, а також умови анулювання і відшкодування. Аудитор повинен також розглянути можливість одержати підтвердження про те, що клієнт і замовник не мають ніяких побічних угод, окрім висловлених умов контракту.

4. Для частини дебіторської заборгованості, яка не підтверджується на 100% в Кроці 3 для підтвердження слід узяти вибірку рахунків, що становлять баланс, що залишається.

- якщо метод вибірки підходить, документально оформите процес вибірки.

- повторите програму по рахівницях вибірки.

Практичне керівництво:

У багатьох випадках може не бути потрібно вибірки частини, що залишається. Представлена форма визначення об'єму вибірки для частини дебіторської заборгованості, що залишається. При використуванні вибірки одержите підтвердження рахунків-фактур замість сальдо рахунків. Для документального оформлення процесу вибірки можна використовувати Форма планування і оцінки виборки - оцінка по суті.

5. По значним рахункам дебіторів співробітників, вексялям до отримання та іншим рахункам дебіторів, які не увійшли у пробний баланс з класифікованими по строку оплати рахунками, розгляньте можливість отримання підтвердження.

Практичне керівництво:

- як правило, дані статті дебіторів неістотні, і аудиторські процедури по них необов'язкові. Якщо власник/менеджер має велику кредиторську заборгованість компанії, аудитор повинен визначити, що вона фактично

представляє: заробітну платню або дивіденд. Якщо власник/менеджер є стороною, що підписує письмову репрезентацію, можна також одержати підтвердження позики власнику/менеджеру в письмовій репрезентації керівництва.

б. Відпрацюйте відповіді на запити на підтвердження:

Розласуйте різниці, одержані по відповідях на запити на підтвердження від замовників клієнта.

Практичне керівництво:

– у багатьох випадках рекомендується, щоб первинну звірку відповідей на запити на підтвердження проводив персонал клієнта. В цьому випадку необхідно копію відповіді на запит на підтвердження надавати клієнту з інструкціями за формою узгодження залишок, одержаний від замовника із залишком клієнта, де представлена форма робочого документа який можна використовувати. Слід попросити персонал клієнта по можливості прикладати супровідну документацію, наприклад підтвержені бланки про внесок депозиту, рахунки-фактури і відвантажувальні документи кожному узгодженню, щоб аудитору було легше проводити аналіз.

– респонденти іноді використовують нетрадиційні засоби, наприклад, факсиміле, для відповідей на запити на підтвердження. В таких випадках аудитор допалений зробити наступні кроки:

– упевнитися в автентичності джерела і змісту відповіді на питання на підтвердження по телефону і документально оформити в робочих документах, що це було зроблено. Запитати респондента відправити оригінал підтвердження безпосередньо аудитору

– якщо відповідь з факсиміле даний на термобумазі, зробити фотокопію відповіді і берегти фотокопію в робочих документах до отримання оригіналу.

– Виконайте альтернативні процедури для тих замовників, які не відповідають

Практичне керівництво:

- звичайно можна використовувати наступний підхід для виконання альтернативних процедур на кожний випадок відсутності відповіді:

- спочатку вивчити квитанцію про отримання грошових коштів після дати підтвердження

- якщо частина балансу не інкасована, вивчіть рахунки-фактури продажів і відповідні відвантажувальні документи.

- аудитор також може вивчити відвантажувальні документи по подальшій інкасованій частині, якщо необхідні додаткові докази правильності віддзеркалення продажів в змiну звітних періодів.

- по можливості по всіх випадках відсутності відповіді необхідно виконати альтернативні процедури. Проте якщо видно, що на перевірку причини відсутності відповіді може бути потрібно дуже багато час, можна класифікувати всю непідтверджену суму як спотворення інформації. В подібному випадку, якщо відсутність відповіді - частина процедури вибірки, як спотворення інформації повинна бути відзначена вся сукупність, по якій робилася вибірка. В цьому випадку, якщо одержана в результаті такої проекції спотворення інформації в рахунку прийнятні, додаткової перевірки не знадобиться.

- По групам, підтвердження по яких були розіслані по 100% елементів, підсумуйте результати процедури підтвердження і вкажіть, скільки всього рахунків і залишків підтверджених без відхилень, звірених підтверджень, відсутніх відповідей, по яких виконувалися альтернативні процедури, а також підтвердження і відсутніх відповідей, відзначених як спотворення.

- По групі дебіторської заборгованості, по якій робилася вибірка, підсумуйте і оцініть результати вибірки і зробіть проекцію спотворення інформації на відповідний пласт.

- На підставі результатів процедур підтвердження визначите чи необхідний додаткове підтвердження або альтернативні процедури по неперевічених сальдо замовників.

Практичне керівництво:

– можна використовувати форму Узагальнення підтверджень для підсумовування результатів підтверджень як по методу вибірок, так і по методу детальної перевірки.

– можна використовувати форму Планування і оцінки вибірки - Перевірка для підсумовування і оцінки результатів підтверджень по методу вибірок.

7. Перевірте адекватність резерву на сумнівні борги.

– Клієнт повинен занести подальшу інкасацію грошових коштів у вашу копію пробного балансу з класифікованими по терміну оплати рахівницями.

– Перевірте подальші інкасації клієнта по крупних сальдо рахунків шляхом вивчення бланків про внесок депозиту і сповіщень про переказ.

– Якщо неінкасовані рахунки значні, перевірте термін оплати рахунків, що залишаються (для перевірки правильності терміну оплати рекомендується використовувати оригінали документів про продажі).

– Якщо можливо, по кожному істотному простроченому рахунку, перевірте кредитні файли, прогляньте кореспонденцію із замовником або обговоріть статус інкасації з клієнтом. Виявіть потенційно сумнівні борги на рахівницях. Е. Взнайте вірогідність виникнення проблем з інкасацією по рахівницях, які зараз класифіковані як поточні.

– Якщо вам стало відомо, що окремі рахунки були конвертовані у векселі, визначте, чи не слідє їх класифікувати як необоротні активи.

– Співвіднесіть результати з резервом на покриття сумнівних боргів і оцініть його адекватність. Якщо необхідно, підрахуйте статистику безнадійних боргів минулого року і статистику надходження платежів за минулий рік.

– Якщо в компанії використовується прямий метод списання, оцініть той факт, що істотні безнадійні рахунки залишаються в дебіторській заборгованості.

Практичне керівництво:

– метод прямого списання не включений в ОПБУ. Проте, залежно від істотності резерву і списань протягом періоду, він може наближатися до ОПБУ, що рекомендуються.

– Розгляньте інкасацію істотної дебіторської заборгованості по співробітниках, векселі до отримання або інші рахунки дебіторів, не вказані в пробному балансі з класифікованими по терміну оплати рахівницями.

Практичне керівництво:

– коментарі, що надаються персоналом клієнта не можна приймати на віру, не перевіривши інших доказів в підтримку звітності даних коментарів.

– інші метою і підходи, які можна використовувати: Використовування альтернативних підходів в цілях розробки незалежної оцінки.

Порівняння резерву з фактичними результатами після дати бухгалтерського балансу.

Оцінка процесу оцінки резерву клієнтом, включаючи кваліфікацію і досвід особи, що визначає суму рахунку резерву.

Визначення того, чи була оцінка сальдо резерву перевірена керівництвом.

Визначення кроків, які компанія робить для виявлення будь-яких незвичайних відхилень і їх причин. Статистика по безнадійних боргах може бути значною і вестися у формі, аналогічній формі

– статистика по дебіторській заборгованості

При оцінці резерву на покриття сумнівних боргів може бути корисним визначення діапазону сум, в рамках якого був би прийнятний резерв на покриття безнадійних боргів компанії. Якщо даний діапазон не охоплює бухгалтерський баланс підприємства, вірогідна помилка криється в різниці між сумою, відображеною у фінансовій звітності клієнта і найближчою сумою прийнятного діапазону.

Для значних прострочених сальдо може бути необхідно цінувати кредитоспроможність дебітора і вартість будь-якої застави для забезпечення виплат по дебіторській заборгованості.

8. На основі перевірки підтверджень від фінансових установ, договорів про позику, протоколів, опитів власника/менеджера і роботи, проведеної по інших ділянках аудиту, визначте, чи є закладені, дисконтовані або передані рахунки дебіторів.

Практичне керівництво:

– якщо вищезазначені процедури не указують на наявність такої дебіторської

заборгованості, документально оформите цей факт, вказавши не «відзначено» в стовпці індексу даної програми.

– якщо наявність подібної дебіторської заборгованості була відзначена, коротко підсумуйте розкриття інформації фінансової звітності в службовій записці або зробіть посилання на інші робочі аудиторські документи, в яких така інформація підсумовується

9. На підставі виконаної в попередніх кроках роботи і на підставі одержаних знань ідентифікуйте дані рахунки як окрему класифікацію в бухгалтерському балансі:

– крупні кредитові сальдо, які необхідно класифікувати як кредиторську заборгованість

– рахунки дебіторів по зв'язаних особах

– значні рахунки дебіторів по співробітниках

– істотні векселі до отримання.

– неліквідна дебіторська заборгованість, яку необхідно рекласифіцировать.

10. Оцініть, чи достатні докази, одержані при виконанні попередніх кроків і процедур аудиту доходів, для такого якісного аспекту фінансової звітності як повнота, тобто - чи всі операції включені в рахунки доходів і пов'язаних з ним рахунків дебіторської заборгованості.

Практичне керівництво:

– Процедури не повинні бути складними або тривалими. Доказ повноти можна одержати шляхом опиту, нагляду, аналітичних процедур, перевірки операцій і письмових репрезентацій керівництва. Документальне оформлення даного кроку може бути короткою службовою запискою або приміткою в робочих документах. Він повинен встановлювати співвідношення виконаної роботи по інших ділянках, наприклад, аналітичні і прогнозні тести в області доходів.

11. Виконайте наступні аналітичні процедури.

По кожній відзначеній істотній різниці визначите її характер і причину різниці і вирішите, чи необхідні для продажів в змiну звітних періодів додаткові процедури:

– порівняйте продажі за минулий місяць фінансового року з продажами решти частини року і першого місяця початку нового фінансового року.

– порівняйте щомісячне повернення нам і кредитні службові записки за останні декілька місяців фінансового року з останніми декількома місяцями після закінчення фінансового року.

Практичне керівництво:

– Основні процедури підтвердження дебіторської заборгованості та попередні аналітичні процедури звичайно достатні для перевірки продажу у змiну звітних періодів. Але ж наступні обставини викликають необхідність виконання додаткової перевірки продажу у змiну звітних періодів:

– коли дебіторська заборгованість підтверджується на яку – або проміжну

дату

– коли в ході нагляду за проведенням інвентаризації на кінець року наголошуються крупні кількості товарів, які чекають відправки.

- коли відбувається велике збільшення продажів в перебігу останнього місяця року, в який проводиться аудит, або в перший місяць нового року

- коли відбулося крупне збільшення повернень нам або меморандумів про кредитування в перші декілька місяців після закінчення року

- коли на підставі знань клієнта і/або розуміння стану внутрішнього контролю компанії аудитор відзначає високий ризик істотного спотворення інформації відносно продажів в змінні звітні періоди.

12. Розгляньте необхідність використовувати одну або декілька додаткових процедур. Рішення про використання додаткових процедур повинне бути засновано на тому, чи змінили одержана інформація або спотворення, виявлене шляхом проведення перевірок на істотність або з інших джерел, вашу позицію з потреби глибше вивчити належні аудиту види контролю, вашу оцінку ризику істотних спотворень (включаючи ризик істотних спотворень через шахрайство) і вашу думку про достатність основних процедур для досягнення цілей аудиту. Для документального оформлення додаткових процедур прикладете листи аудиторської програми.

Практичне керівництво:

- Певні загальні додаткові процедури, що відносяться до цих питань, представлені відповідно до наступної програми:

- перевірка залишків на кінець року

- прямі списання

- умовно нарахований відсоток

- відсоток по векселях до отримання

- дебіторська заборгованість зв'язаних сторін

- аванс на витрати на відрядження співробітників Аналітичні процедури

- розкриття інформації за ринковою вартістю необоротні векселі і рахунки до отримання

- закладені рахунки дебіторів

- рахунку дебіторів, підтвердженого на проміжну дату Переклади дебіторської заборгованості
- надходження грошових коштів.
- Якщо в ході аудиту виявляються чинники ризику шахрайства або інші умови (на додаток до тих, які виявлені при плануванні), по яких потрібна аудиторська реакція.
- Якщо є підозру на те, що фінансова звітність істотно спотворюється через шахрайство, дивіться більш детально представлені процедури виявлення шахрайства в керівництві по виявленню шахрайства.

13. Вирішите, чи указують результати аудиторських процедур на негативні аспекти стану внутрішнього контролю, і якщо це так, додайте в службову записку пункти про повідомлення про ці аспекти. (Зразки негативних аспектів стану внутрішнього контролю представлені в - Розділі 1504; Форма, яку можна використовувати для документального оформлення пунктів у міру їх появи в ході аудиту, представлена в - ПФ-18).

3.3. Удосконалення обліку та аудиту дебіторської заборгованості

Для удосконалення управління дебіторською заборгованістю підприємству ТОВ «ВІЛЬМАР СТЕЙТ» запропоновані за результатами дипломної роботи такі заходи:

1. Здійснювати контроль за співвідношенням дебіторської і кредиторської заборгованості. Значне перевищення фактичної дебіторської заборгованості створює загрозу фінансовій стабільності підприємства і робить необхідним залучення додаткових джерел фінансування;
2. Використовувати метод нарахування резерву сумнівних боргів на підставі класифікації дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги по строкам непогашення (до 3-х місяців, до 6-и місяців, до 12-и місяців);
3. Використовувати метод розрахунку з покупцями, що широко використовується в країнах з розвинутими ринковими відносинами – метод надання знижок за дострокової оплати;

4. Створювати резерв сумнівних боргів за результатами інвентаризації дебіторської заборгованості в кінці року перед складанням звітності, а використовувати його протягом звітного року;

5. Впровадити в практику управління лімітування дебіторської заборгованості як у загальних обсягах, так і у розрахунку на одного дебітора (існуючого чи потенційного) і періодично переглядати граничні суми;

6. Удосконалити контроль стану розрахунків з дебіторами, зокрема за протермінованими заборгованостями, своєчасно виявляючи такі види дебіторської заборгованості, які є недопустимими для підприємства;

Висновки до розділу 3

Дослідження організації та методики аудиту дебіторської заборгованості дозволило зробити наступні висновки:

1. На першому етапі аудиторської перевірки дебіторської заборгованості здійснюється розрахунок гранично допустимої величини дебіторської заборгованості, тобто такого обсягу дебіторської заборгованості, який не веде підприємство до погіршення його фінансового стану. Аудитор повинен перевірити первинні документи, які підтверджують виникнення дебіторської заборгованості: договори, накладні, рахунки-фактури, касові та банківські документи, векселі. Обов'язковій перевірці підлягають всі розрахункові документи, які відносяться до дебіторської заборгованості, яка перевищує гранично допустимий рівень. Вважаємо, що за всіма іншими розрахунковими документами також потрібно провести контрольну перевірку, проте лише за методом випадкового відбору. Величина такого відбору не повинна бути меншою за 10%, що забезпечить зменшення похибки вибірки.

2. Наступним етапом є розподіл сум дебіторської заборгованості на нормальну (або, іншими словами, оптимальну), сумнівну, прострочену і безнадійну. Для кожного з цих видів дебіторської заборгованості здійснюється перевірка реальності їхніх сум. Реальність кожної суми дебіторської заборгованості має бути підтверджена як первинними документами, так і актами звірок взаємних розрахунків. У зв'язку з цим підприємства повинні проводити інвентаризацію усіх своїх розрахунків. Інвентаризація не повинна обмежуватися лише проведенням перед поданням річної бухгалтерської звітності, як цього вимагає законодавство. Вона повинна давати відповіді на такі питання: яка є сума неузгодженої дебіторської заборгованості, які суми безнадійних боргів та сумнівної заборгованості, чи є такі суми заборгованості, за якими минув термін позовної давності. Підприємство за результатами інвентаризації повинно отримати інформацію про найменування та адреси дебіторів, суми їхніх заборгованостей, з якого часу та на підставі чого вони утворилися. Також потрібно з'ясувати, з вини яких посадових осіб виникла

дебіторська заборгованість, за якими минув термін позовної давності, чи нема в цьому випадку зловживань.

3. При аудиту заборгованості за товари, роботи, послуги також необхідно врахувати надані покупцям знижки, а також наявні повернення покупцями раніше придбаної продукції (робіт, послуг).

ВИСНОВКИ

Об'єктом дослідження дипломної роботи система обліку і аудиту ТОВ «ВІЛЬМАР СТЕЙТ».

Предметом дослідження є теоретико – методологічні та адміністративно – правові засади організації обліку, аналізу і аудиту дебіторської заборгованості.

Мета досліджень – теоретичне й методичне обґрунтування положень та розроблення практичних рекомендацій щодо вдосконалення методики обліку і аудиту дебіторської заборгованості, яка забезпечить організаційно-економічні умови ефективної діяльності підприємства.

Вихідні дані для проведення роботи:

- законодавчі та нормативні документи України;
- галузеві інструкції;
- наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених – економістів, науково – практичних конференцій;
- періодичні видання, статистичні дані;
- дані бухгалтерського обліку ТОВ «ВІЛЬМАР СТЕЙТ».

Економічний ефект досягається збільшенням прибутку підприємства за рахунок оптимізації процесу формування дебіторської заборгованості на підприємстві.

В першому розділі було розкрито економічна сутність дебіторської заборгованості як об'єкту обліку і аудиту. Проаналізовано склад та представлена класифікація дебіторської заборгованості. Був проведено огляд нормативно – правових документів та спеціальної літератури з обліку розрахунків з постачальниками та покупцями. Надано характеристику діяльності підприємства за 2020 - 2021 роки та проведено фінансовий аналіз діяльності підприємства з розрахунком основних показників, які його характеризують.

В другому розділі було визначені операції з розрахунками з покупцями як об'єкту обліку, наведено документальне оформлення операції з обліку

розрахунків з постачальниками і покупцями та проаналізована організація аналітичного та синтетичного обліку операцій з постачальниками та покупцями на ТОВ «ВІЛЬМАР СТЕЙТ».

В третьому розділі було представлено мету, завдання та джерела інформації для аудиту розрахунків з покупцями. Представлено програму аудиту дебіторсько – кредиторської заборгованості, проаналізовано організацію та інвентаризацію внутрішнього контролю за дебіторською заборгованістю на підприємстві. Також розділ присвячено розробки пропозицій щодо удосконалення обліку і аудиту дебіторської заборгованості на підприємстві. А саме:

1. Здійснювати контроль за співвідношенням дебіторської і кредиторської заборгованості. Значне перевищення фактичної дебіторської заборгованості створює загрозу фінансовій стабільності підприємства і робить необхідним залучення додаткових джерел фінансування;

2. Використовувати метод нарахування резерву сумнівних боргів на підставі класифікації дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги по строкам непогашення (до 3-х місяців, до 6-и місяців, до 12-и місяців);

3. Використовувати метод розрахунку з покупцями, що широко використовується в країнах з розвинутими ринковими відносинами – метод надання знижок за дострокової оплати;

4. Створювати резерв сумнівних боргів за результатами інвентаризації дебіторської заборгованості в кінці року перед складанням звітності, а використовувати його протягом звітного року;

5. Впровадити в практику управління лімітування дебіторської заборгованості як у загальних обсягах, так і у розрахунку на одного дебітора (існуючого чи потенційного) і періодично переглядати граничні суми;

6. Удосконалити контроль стану розрахунків з дебіторами, зокрема за протермінованими заборгованостями, своєчасно виявляючи такі види дебіторської заборгованості, які є недопустимими для підприємства;

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бутинець Ф. Ф., Власюк Г. В., Козоріз М. А. Шляхи удосконалення обліку розрахунків з контрагентами. Економічна теорія та історія економічної думки. 2015. С. 72–75.
2. Горбачова О.М., Лахай Л.В. Облік та аналіз дебіторської заборгованості: проблеми та шляхи їх вирішення. Problems of a systemic approach to the economy enterprises, 2011, 1.9.
3. Соловей Н.В., Маліношевська К.І. Проблеми обліку дебіторської заборгованості. Проблеми підвищення ефективності інфраструктури, 2010, 25.25.
4. Ганусич В.О., Гурська І.В. Облік дебіторської заборгованості: управлінський та організаційний аспекти. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Економіка, 2016, 1 (1): 441-445.
5. Костюнік О.В., Турова Л.Л., Ковтуненко В.М. Шляхи вдосконалення обліку дебіторської заборгованості. Агросвіт, 2016, 6: 29-31.
6. Пінчук Т.А.; Шрам Т.В. Організаційно-методичні проблеми обліку дебіторської заборгованості в системі управління підприємством. Ефективна економіка, 2014, 10.
7. Новицька Н.В. Теоретичні аспекти понять дебіторська заборгованість і кредиторська заборгованість. Актуальні проблеми економіки, 2012, 2: 286-290.
8. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість»: Наказ; Мінфін України від 08.10.1999 № 237 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0725-99> (дата звернення: 01.12.2022)
9. Про внесення змін і доповнень до деяких положень (стандартів) бухгалтерського обліку: Наказ; Мінфін України від 30.11.2000 № 304 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0905-00> (дата звернення: 01.12.2022)

10. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 (МСБО 1). Подання фінансової звітності : Стандарт; IASB від 01.01.2012 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/929_013 (дата звернення: 01.12.2022)

11. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : Наказ; Мінфін України від 07.02.2013 № 73 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0336-13> (дата звернення: 01.12.2022)

12. Лігоненко Л.О.; Новікова Н.М. Управління дебіторською заборгованістю підприємства: навч. посіб. К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2005, 275.

13. Матицина Надія. Основні засади регулювання розрахункових відносин через управління дебіторською заборгованістю. Бухгалтерський облік і аудит, 2006, 12: 38-42.

14. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/996-14> (дата звернення: 01.12.2022)

15. Податковий кодекс України : Кодекс України; Закон, Кодекс від 02.12.2010 № 2755-VI // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2755-17> (дата звернення: 01.12.2022)

16. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : Наказ; Мінфін України від 09.12.2011 № 1591 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z1557-11> (дата звернення: 01.12.2022)

17. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : Інструкція; Мінфін України від 30.11.1999 № 291 // База даних

«Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0893-99> (дата звернення: 01.12.2022)

18. Про затвердження Методичних рекомендацій по застосуванню реєстрів бухгалтерського обліку : Наказ; Мінфін України від 29.12.2000 № 356 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0356201-00> (дата звернення: 01.12.2022)

19. Про затвердження Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні : Постанова Національного банку України; Положення, Форма типового документа, Журнал, Акт від 29.12.2017 № 148 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0148500-17> (дата звернення: 01.12.2022)

20. Про затвердження Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті : Постанова Національного банку України; Інструкція, Форма типового документа від 21.01.2004 № 22 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0377-04> (дата звернення: 01.12.2022)

21. Про затвердження Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку : Наказ; Мінфін України від 24.05.1995 № 88 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0168-95> (дата звернення: 01.12.2022)

22. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах»: Наказ; Мінфін України від 28.05.1999 № 137 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0392-99> (дата звернення: 01.12.2022)

23. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»: Наказ; Мінфін України від 20.10.1999 № 246 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0751-99> (дата звернення: 01.12.2022)

24. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 15 «Дохід»: Наказ; Мінфін України від 29.11.1999 № 290 // База даних

«Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0860-99> (дата звернення: 01.12.2022)

25. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: Наказ; Мінфін України від 31.12.1999 № 318 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0027-00> (дата звернення: 01.12.2022)

26. Про внесення змін до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» : Наказ; Мінфін України від 24.01.2011 № 25 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0189-11> (дата звернення: 01.12.2022)

27. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 27 "Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність" : Наказ; Мінфін України від 07.11.2003 № 617 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z1054-03> (дата звернення: 01.12.2022)

28. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 13 "Фінансові інструменти" : Наказ; Мінфін України від 30.11.2001 № 559 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z1050-01> (дата звернення: 01.12.2022)

29. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 (МСБО 1). Подання фінансової звітності : Стандарт; IASB від 01.01.2012 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/929_013 (дата звернення: 01.12.2022)

30. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 32 (МСБО 32). Фінансові інструменти: подання : Стандарт; IASB від 01.01.2012 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/929_029 (дата звернення: 01.12.2022)

31. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 39 (МСБО 39). Фінансові інструменти: визнання та оцінка : Стандарт; IASB від 01.01.2012 //

База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/929_015 (дата звернення: 01.12.2022)

32. Палчей, А. М.; Яцко, М. В. Особливості бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості у зарубіжних країнах. Вісник Черкаського університету. Серія: Економічні науки, 2015, 12: 97-102.

33. Макаренко А.П., Кучкіна Д.Д. Удосконалення аудиту розрахунків з покупцями та замовниками на підприємстві. Інвестиції: практика та досвід, 2020, 2: 29-35.

34. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України від 21.12.2017 № 2258-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2258-19> (дата звернення: 01.12.2022)

ДОДАТКИ

Відгук

на кваліфікаційну роботу магістра групи 071м-21-1 Авдюшиной Катерини Максимівни на тему: «Організація та методика обліку і аудиту дебіторської заборгованості (на прикладі ТОВ «ВІЛЬМАР СТЕЙТ»)»

Тема дипломної роботи затверджена наказом ректора НТУ «Дніпровська політехніка».

Мета роботи теоретичне й методичне обґрунтування положень та розроблення практичних рекомендацій щодо вдосконалення методики обліку, аналізу і аудиту дебіторської заборгованості, яка забезпечить організаційно-економічні умови ефективної діяльності підприємства.

Результати та їх новизна – алгоритм рейтингової оцінки платоспроможності покупців і замовників, базується на оцінці якісних та кількісних показників покупців і дозволяє прийняти рішення щодо управління дебіторською заборгованістю. Зміни до облікової політики підприємства в частині обліку необоротних активів.

Практичне значення результатів роботи полягає в тому, що їх використання дає можливість розробити рекомендації з удосконалення обліку та аудиту дебіторської заборгованості на підприємствах відповідно до сучасних умов господарювання. Отримані результати спрямовані на підвищення достовірності, оперативності та аналітичності обліку ні підприємстві.

Одержані результати спрямовані на підвищення рівня організації та методики обліку дебіторської заборгованості. Впровадження запропонованих рекомендацій дасть необхідний імпульс і сприятиме зростанню якості облікової інформації. Результати кваліфікаційної роботи можуть бути використані при веденні обліку та аудиту підприємствами України.

Реальність дипломної роботи підтверджена відгуком керівника дипломної роботи від підприємства, у якому зазначена можливість впровадження запропонованих заходів у роботі установи.

Пояснювальна записка має незначні відхилення від вимог стандартів.

Кваліфікаційна робота виконана самостійно з дотриманням термінів, вказаних у календарному плані.

Кваліфікаційна робота в цілому заслуговує оцінки «добре», а студентка Авдюшина Катерина Максимівна – на присвоєння кваліфікації

Керівник дипломної роботи
д.е.н., зав. каф. Міжнародних відносин
і аудиту

М.С.Пашкевич